

8.9.2022

Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja

Sosiaali- ja terveystoimialan lausunto luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi hyvinvointialueiden varautumisesta häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin

HEL 2022-010044 T 03 00 00

VN/21909/2022

Yleiset huomiot asetusluonnoksesta

Koronapandemia ja Ukrainan sota ovat herättäneet hyvin konkreettisella tavalla kaikki varautumis- ja valmiusorganisaatiot toimintaan niin paikallisella kuin valtakunnallisella tasolla. Valmiussuunnitelmia, kriisijohdantamismalleja ja pandemiasuunnitelmia on päivitetty niin käytännön työssä kuin jo uusin dokumenteinkin. Suomi oli ja on kansainvälisesti vertaillen poikkeuksellisen hyvin varautunut erilaisiin kriiseihin, mutta varautumiseen ja valmiuden ylläpitoon käytetyt resurssit ovat silti olleet varsin niukat.

Asetusluonnoksen ehdotukset kuvastavat sekä varautumisen sisältöjen valtakunnallista yhtenäistämistä että myös vaatimustason nostoa. Uusia yhteistyöelimiä perustetaan ja esimerkiksi varautumissuunnittelulta, koulutuksilta ja harjoituksilta vaaditaan entistä enemmän säännöllisyyttä. Myös jatkuvan tilannekuvatiedon keräämisen ja jakamisen rakenteet uudistuvat ja tiedontuotannosta tulee varmistua, oli palveluntuottajana sitten julkinen tai yksityinen toimija.

Asetuksen perustelumuiotiossa todetaan, että asetuksella ei ole itsenäisiä talousvaikutuksia. Kun varautumisen ja valmiuden muutoksia ei ole huomioitu lakisääteisten velvoitteiden lisääntymisenä aiemmin, tulisi ne huomioida viimeistään tässä yhteydessä. Varautumisen kokonaisuus on täsmentynyt vasta tällä asetusluonnoksella ja on selvää, että edellytetyistä toimista ei voida selviytyä vain nykyisiä resursseja uudelleen järjestelemällä.

Kasvavat raportointi-, suunnittelu- ja yhteistyövelvoitteet näkyvät lisäantävinä resurssitarpeina niin perinteisissä varautumisorganisaatioissa kuin palvelutoiminnassa ja tämä tulisi vastaavasti huomioida rahoituksessa.

Rahoituksen ohella sosiaali- ja terveystoimiala kiinnittää huomiota siihen, että asetuksessa tulisi huomioida Helsingin erilliskäyttö, koska Helsingin kaupungilla on jo kaikki toimialat, liikelaitokset ja muut konsernitoimijat kattava valmiusorganisaatio muun muassa valmiuslain 12 §:n perusteella. Tämän rinnalle ei ole tarkoituksenmukaista perustaa

8.9.2022

Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja

lähes täysin rinnakkaista johtamisjärjestelmää etenkin, kun Helsingin kaupungin sisällä ei ole mitään alueellista yhteensovittamista tehtävänä. Kunnan ympäristöterveydenhuolto ja pelastuslaitos ovat osa olemassa olevaa rakennetta.

Säännöskohtaiset huomiot

1 § Valmiussuunnittelu

Säännöksessä todetaan, että varautumisen tulee perustua valtakunnallisiin ja alueellisiin riskinarvioihin. Suomen kansallisen riskinarvion laatiminen perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseen unionin pelastuspalvelumekanismista (N: o 1313/2013/EU). Kansallinen ja alueelliset riskinarviot tehdään sisäministeriön ohjauksessa ja esimerkiksi Uudellamaalla alueellista riskinarviota ovat koordinoineet alueen pelastuslaitokset. Näkökulmasta johtuen sosiaalisen- ja terveysturvallisuuden riskit eivät ole olleet keskiössä. Esimerkiksi syrjäytymisen, segregaaation, jengiytymisen ja radikalisoitumisen riskit ja varautumisen tarve tulisi tunnistaa valtakunnallisella tasolla. Mikäli näitä teemoja ei huomioitaisi kansallisessa riskinarviossa riittävästi, tulisi ottaa käyttöön mekanismi, jolla määritellään erikseen etenkin sosiaalisen, mutta myös terveysturvallisuuden riskit.

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala haluaa lisäksi kiinnittää huomiota HUS-yhtymän poikkeavaan rooliin sosiaali- ja terveystoimien uudistuksessa, jota ei ole asetustason tasolla huomioitu. Toisin kuin yliopistollista sairaalaa ylläpitävillä hyvinvointialueilla, HUS-yhtymällä on järjestämisvastuuta vain erikoissairaanhoidon palveluista. HUS-yhtymässä ei näin ollen ole kokonaisnäkemystä ja asiantuntemusta perusterveydenhuollosta, sosiaalihuollosta tai pelastustoimesta kuin hyvinvointialueilla. Tämän vuoksi olisi syytä todeta erikseen, että HUS-yhtymän on omaa rooliaan toteuttaessaan varmistettava riittävä perusterveydenhuollon, sosiaalihuollon ja pelastustoimen osallistuminen ja asiantuntemus.

Lisäksi kiinnitetään huomiota siihen seikkaan, että perustelumuiotissa todetaan, että myös HUS-yhtymällä olisi 1 §:n mukaan velvollisuus tehdä varautumissuunnitelma. Tällainen maininta lienee perusteltu, mutta sellaista ei asetuksessa ole.

3 § Valmiuden ja varautumisen yhteensovittaminen

Ehdotamme säännökseen lisättäväksi uuden yksin Helsingin kaupunkia koskevan momentin. Tämä poistaisi säännöksen epä johdonmukaisuuden, jossa Helsingin kaupunki velvoitetaan toimimaan yhteistyössä itsensä kanssa.

8.9.2022

Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja

Toisena vaihtoehtona on vähentää sääntelyn yksityiskohtaisuutta jättäen 3 §:ssä hyvinvointialueille enemmän harkintavaltaa varautumistoimintojen järjestämisessä ja luopua nimenomaisesta velvoitteesta perustaa yhteistyöryhmä. Asetuksessa voitaisiin säätää yleisempi velvoite hyvinvointialueelle huolehtia varautumisesta tarvittavasta yhteistoiminnasta perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalihuollon, kuntien ympäristöterveydenhuollon ja pelastustoimen kesken.

Lisäksi ehdotetaan harkittavaksi, että alueen suurimmat yksityiset palveluntuottajat mainittaisiin erikseen yhteensovittamistehtävän yhteydessä. Valmiuden ja varautumisen toimintojen yhteensovittamisen laajuus voitaisiin ratkaista hyvinvointialueilla. Yksityisiä palveluntuottajia voitaisiin myös kuulla esimerkiksi yhteistyöryhmän työn yhteydessä tai erillisesti ilman, että he osallistuisivat täysimittaisesti työskentelyyn. Etenkin sosiaalihuollossa yksityiset palveluntuottajat vastaavat hyvin monien kuntalaisten palveluista. Heidän suunnitelmansa valmiudesta ja jatkuvuuden hallinnasta on syytä sovittaa yhteen koko hyvinvointialueen suunnittelun kanssa.

Myös HUS-yhtymän ja sitä kautta Uudenmaan erillisratkaisun huomiointi erikseen olisi selvyiden vuoksi perusteltua. HUS-yhtymälle on sekä järjestämislaissa että Uusimaa-laissa annettu koordinaatio- ja ohjausrooleja kuten yliopistollista sairaalaa ylläpitäville hyvinvointialueillekin. Lainsäädännön esitöissä (HE 214/2020 s. 858) mainitaan HUS-yhtymän velvollisuus laatia yhteistyössä Uudenmaan hyvinvointialueiden kanssa alueellinen terveydenhuollon valmiussuunnitelma. Uusien sote-lakien ja varautumisasetuksen pohjalta on hieman haasteellista hahmottaa valmiussuunnittelun alueellista, koko sosiaali- ja terveydenhuoltoa sekä pelastustoimea koskevaa kokonaisuutta. Joka tapauksessa valmiussuunnitelmien yhteensovittamisvelvollisuuden tulee koskea myös HUS-yhtymää.

Ehdotettava uusi säännösmuotoilu

Hyvinvointialueen lukuun ottamatta Helsingin kaupunkia ja HUS-yhtymän on sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevissa valmiussuunnitelmissaan huomioitava niiden yhteensopivuus alueensa pelastustoimen, kuntien ja yhteistyöalueen muiden hyvinvointialueiden kanssa. Tämän tehtävän tukemiseksi hyvinvointialueen tulee perustaa alueellinen yhteistyöryhmä ohjaamaan ja yhteen sovittamaan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuden ja varautumisen toimintoja. Yhteistyöryhmässä tulee olla perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalihuollon edustus ja asiantuntemusta ainakin kuntien ympäristöterveydenhuollosta ja hyvinvointialueen pelastustoimesta. Yhteistyöryhmän tulee myös kuulla alueen yksityisiä sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottajia.

8.9.2022

Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja

Helsingin kaupungin on sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevissa valmiussuunnitelmissaan huomioitava niiden yhteensopivuus yhteistyöalueen muiden hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän kanssa. Helsingin kaupungin tulee huolehtia varautumisesta tarvittavasta yhteistoiminnasta erikoissairaanhoidon ja yksityisten palveluntuottajien kanssa. (Tai: Helsingin kaupungin tulee perustaa yhteistyöryhmä ohjaamaan ja yhteen sovittamaan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuden ja varautumisen toimintoja. Yhteistyöryhmässä tulee olla erikoissairaanhoidon edustus ja alueen yksityisille sosiaali- ja terveystoimintalajien tuottajille tulee varata tilaisuus tulla kuulluksi yhteistyöryhmässä.)

4 § Yksityisten palveluntuottajien ohjaus varautumisessa

Säännöstekstissä voitaisiin kokoavasti esimerkiksi viittauksella järjestämislain (612/2021) 41 §:ään mainita hyvinvointialueen yleinen ohjausvelvollisuus myös varautumisessa ja jatkuvuudenhallinnassa.

Lisätiedot

Hanna Laine, yhteyspäällikkö, puhelin: 310 36172
hanna.e.laine(a)hel.fi

Juha Jolkkonen
sosiaali- ja terveystoimialan
toimialajohtaja